

Plats och tid Biosalongen, Medborgarhuset, Vännäs
Tisdagen den 9 december, 2025 kl. 10:00-16.45
Ajournering för lunch 11.15-12.30

Beslutade och ersättare Se nästa sida

Utses att justera Johan Ågren, S, Anders Nilsson, C,

Ersättare för justerare Gösta Eklund, M, Sandra Bingebo, KD

Justeringens plats och tid Digital justering, 2025-12-11 kl. 13.00

Paragrafer § 62-86

Signerat av:

Sekreterare Susanna Siljetun

Ordförande Lillemor Lundgren

Justerare Anders Nilsson

Justerare Johan Ågren

BEVIS OM ANSLAG

Protokoll för Kommunfullmäktige har justerats och anslagits på kommunens anslagstavla.

Sammanträdesdatum 2025-12-09

Anslaget sätts upp 2025-12-12 **Anslaget tas ned** 2026-01-02

Förvaringsplats för protokollet Kommunstyrelseförvaltningens ledningskansli

Signerat av Susanna Siljetun

Närvarolista

Beslutande Ledamöter

Lillemor Lundgren, S, Ordförande
Tommy Bingebo, C, 1:e vice ordförande
Agneta Nilsson, M, 2:e vice ordförande
Anna Frej, S
Per-Erik Lundmark, S
Lena Carneland, S
Johan Ågren S
Leif Andersson, S
Anton Pettersson, S
Henric Jakobsson, S
Leif Högbom, S
Jan Nilsson, M
Gösta Eklund, M
Ulla-Britt Andersson, M
Viktoria Lapinniemi, V, § 66-86
Bengt-Erik Näslund, V
Hanna Lindberg, V
Anders Nilsson, C
Matilda Lundberg, C
Erik Fastevik, C
Patricia Riselius, C
Emma Lundkvist SD

Tjänstgörande ersättare

Berit Persson, S
Olof Johnson, S
Maria Sundström, M
Magnus Jälmlbrant, V, 62-65
Ingmarie Lindqvist, C
Martin Hermansson, KD
Sandra Bingebo, KD
Cecilia Palmborg, MP

Övriga Närvarande

Ersättare, ej tjänstgörande

Eva Vännberg, S
Kjell Holmlund, S
Inger Eriksson, S
Fredrik Elback, S
Magnus Jälmlbrant, V, 66-86
Sandra Norrman, V
Leif Lindgren, C

Övriga

Susanna Siljetun, kommunsekreterare
Karolina Johansson, kommunchef
Jacqueline Forsberg, S, ordförande vård- och omsorgsnämnden

Innehållsförteckning

KF § 62	Dnr 2025/000100	1.2.6.3	
Frågestund på kommunfullmäktige - allmänheten och ledamöterna under 2025			5
KF § 63	Dnr 2025/000099	1.2.7	
Revisionen - Information till kommunfullmäktige 2025			6
KF § 64	Dnr 2025/000092	1.2.6.2	
Interpellationer 2025			7
KF § 65	Dnr 2025/000230	3.9.4	
Utdelning av stipendier 2025 (förenings- och kulturstipendium)			8
KF § 66	Dnr 2025/000077	1.2.7	
Redovisning av ej verkställda beslut inom LSS och SoL			9
KF § 67	Dnr 2025/000245	4.2.2	
Antagande av Detaljplan för Kv. Klockslaget, Seklet m.fl. Vännäs tätort, Vännäs kommun Västerbottens län			10
KF § 68	Dnr 2025/000228	4.3.2.2	
Beslut om ansökan om övertagande av lagfart från förmodad herrelös fastighet - SMARAGDEN 1			11
KF § 69	Dnr 2025/000175	4.3.2.2	
Beslut om ansökan om övertagande av lagfart från förmodad herrelös fastighet - VÄNNÄS 52:38			12
KF § 70	Dnr 2025/000235	4.14.1	
Utökning av verksamhetsområde VA - bostadsområdet Zodiaken i Vännäsby			13
KF § 71	Dnr 2025/000256	1.2.7	
Redovisning av nämndernas verksamhetsplaner för 2026			14
KF § 72	Dnr 2025/000232	1.4.2	
Tillbyggnad av återvinningscentralen - tilläggsäskande i investeringsbudget 2026			15
KF § 73	Dnr 2025/000241	1.4.2	
Vännäsbadet - Ändringar i budget för omklädningsrum - tilläggsäskande i investeringsbudget 2026			17
KF § 74	Dnr 2025/000234	4.15.2	
Avfallstaxa 2026			18
KF § 75	Dnr 2023/000062	1.7.3	
Information om partnerskapet med kommunen Slobozhanske i Ukraina			19
KF § 76	Dnr 2025/000238	3.10.1	
Regler för bidrag till ideella föreningar (Bidragsreglemente 2025)			20
KF § 77	Dnr 2025/000157	1.1.4	
Redovisning av partistöd erhållet 2024 samt utbetalning för 2025			21
KF § 78	Dnr 2025/000247	1.3.1	
Revidering av riktlinjer för konstnärlig utsmyckning			22
KF § 79	Dnr 2025/000225	2.5.5	
Revidering av borgensavgift för Vännäs Fastigheter AB från 2026			23

KF § 80	Dnr 2025/000240	1.4.2	
Matchanläggning Vegaskolan - Justerad investeringsbudget			24
KF § 81	Dnr 2025/000150	1.2.5	
Val av ersättare i vård- och omsorgsnämnden efter Micaela Fahlgård, V			26
KF § 82	Dnr 2025/000211	1.2.5	
Val av ersättare i plan- och miljönämnden efter Stig Hörnqvist, S			27
KF § 83	Dnr 2025/000231	1.2.5	
Jörgen Nilsson, S, - Avsägelse av uppdrag			28
KF § 84	Dnr 2025/000257	1.2.5	
Krister Andersson, MP - avsägelse av uppdrag			29
KF § 85	Dnr 2025/000253	1.2.6.1	
Motion från Ingmarie Lindqvist, C, om klarspråk i kommunens verksamheter - NYTT			30
KF § 86	Dnr 2025/000002	1.2.7	
Redovisning av meddelanden 2025			31

KF § 62

Dnr 2025/000100

1.2.6.3

Frågestund på kommunfullmäktige - allmänheten och ledamöterna under 2025

Ärende

Allmänhetens frågestund är en stående punkt på fullmäktiges dagordning i enlighet med i kommunfullmäktiges arbetsordning § 34. Allmänheten har möjlighet att ställa frågor till kommunfullmäktiges ledamöter. Allmänheten behöver inte avisera frågorna i förväg utan ställer dem direkt på sammanträdet under denna punkt. Allmänheten kan även ställa en skriftlig fråga som i sådana fall läses upp av fullmäktiges presidium.

En ledamot av kommunfullmäktige eller en tjänstgörande ersättare, får för att inhämta upplysningar ställa enkla frågor. En fråga kan vara skriftlig och inlämnad till kommunstyrelsens kansli i tid innan sammanträdet. Den får även ställas direkt på sammanträdet. En enkel fråga leder inte till debatt i fullmäktige. En enkel fråga ska kunna besvaras med ett ja eller nej. En mer utförlig fråga som kan leda till debatt får ställas som en interpellation. En enkel fråga bör besvaras senast vid sammanträdet efter det den har ställts.

--

Zaida Westerlund, Sveriges lärare Vännäs, ställde två frågor angående lönenivåerna för Sveriges lärares medlemmar:

1. Vilka konkreta åtgärder planerar kommunstyrelsen att vidta och inom vilken tidsram, för att succesivt höja medianlönerna för de 11 identifierade yrkesgrupperna (inom Sveriges Lärare) i Vännäs kommun till en nivå som är i nivå med, eller nära motsvarande grupper i Umeå kommun?
2. Hur kommer kommunstyrelsen att inkludera en målsättning om att uppnå och bibehålla konkurrenskraftiga lönenivåer i linje med Umeå kommun i de kommande årliga budget- och löneredovisionsprocesserna?

Johan Ågren, S, ordförande i barn- och utbildningsnämnden menar att det är en komplex fråga och inte går att svara på direkt. På kommunstyrelsens arbetsutskott den 16 december ska en utfall av 2025 års löneprocess ges samt beslut om löneprioriteringar för nästa år göras.

Ingen fler fråga ställs.

KF § 63

Dnr 2025/000099 1.2.7

Revisionen - Information till kommunfullmäktige 2025

Ärende

Kommunfullmäktiges presidium har i samråd med revisionen beslutat att revisionen ska delta på fullmäktiges sammanträden för att informera om aktuella revisioner och ge ledamöterna möjlighet att ställa frågor till revisionen.

Revisionens samtliga granskningar går att läsa på kommunens hemsida, <https://vannas.se/kommun-och-politik/politik-ochsammantraden/revision-och-granskning>
Aktuella rapporter biläggs även som meddelanden till kommunfullmäktige under ärendet meddelanden.

Åke Sandström, C, deltar från revisionen och berättar att de har granskat inköp inom Liljaskolans styrelses och vård- och omsorgsnämndens verksamheter och har konstaterar att inköpen delvis sker med tillräcklig intern kontroll.

Kommunfullmäktiges beslut

Informationen från revisionen läggs till handlingarna.

KF § 64

Dnr 2025/000092

1.2.6.2

Interpellationer 2025

Ärende

En ledamot av kommunfullmäktige, eller en tjänstgörande ersättare, får ställa en större fråga i form av en interpellation. Den ska vara skriftlig. Den kan lämnas in i förväg eller ställas direkt på sammanträdet. Vad som övrigt gäller för interpellationer framgår av kommunallagen 5 kap §§ 59-63 och fullmäktiges arbetsordning § 32. En interpellation kan leda till debatt i fullmäktige.

Erik Fastevik, C, har inkommit med en interpellation om utvärdering av budgetbeslutet om inrättandet av en företagslots.

Anna Frej, S, besvarar interpellationen.

Beslutsunderlag

Svar på interpellation, Anna Frej, S, utvärdering företagslots, 2025-12-09
Interpellation Erik Fastevik, C, om utvärdering av företagslots, 2025-12-09

Kommunfullmäktiges beslut

Interpellationsdebatten läggs till handlingarna.

KF § 65

Dnr 2025/000230 3.9.4

Utdelning av stipendier 2025 (förenings- och kulturstipendium)

Ärende

Vännäs kommun delar årligen ut stipendier till personer, organisationer, eller föreningar bosatta eller verksamma inom kommunen. 2024 delar Vännäs kommun ut miljöstipendium, föreningsstipendium, kulturstipendium och näringslivsstipendium. Näringslivsstipendium delas normalt ut i samband med näringslivsgalan på våren. Övriga stipendier utses under hösten och delas ut på kommunfullmäktiges sista sammanträde för året. I samband med utdelningen av stipendier deltar elever från musikskolan och framför några musikstycken.

Föreningsstipendium 2025 delas ut till Bråns byahusförening

Kulturstipendium 2025 delas mellan två mottagare: Viktoria Kreuger och Dennis Lyxzén

Ingen utdelning sker av miljöstipendium 2025.

KF § 66

Dnr 2025/000077 1.2.7

Redovisning av ej verkställda beslut inom LSS och SoL

Ärende

Kommunen är enligt lag skyldig att rapportera samtliga gynnande beslut inom LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) samt SoL (Socialtjänstlagen) som inte har verkställts inom tre månader. Syftet är att stärka rättssäkerheten för enskild som beviljats bistånd. Ansvarig nämnd ska rapportera detta till kommunens revisorer, kommunfullmäktige och Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Nämnden ska även rapportera om en insats avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader.

Beslutsunderlag

Protokoll vård- och omsorgsnämnden, 2025-11-26, § 84

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige noterar informationen om ej verkställda beslut inom LSS och SoL.

KF § 67

Dnr 2025/000245

4.2.2

Antagande av Detaljplan för Kv. Klockslaget, Seklet m.fl. Vännäs tätort, Vännäs kommun Västerbottens län

Ärende

Plan- och miljönämnden har tagit fram antagandehandlingar för Detaljplan för Kv. Klockslaget, Seklet m.fl. Planen innefattar fastigheterna VÄNNÄS 52:1, VÄNNÄS 52:2, SEKLET 1, TIDEN 1, TIDEN 2 och TIDEN 3.

Syftet med planläggningen är att möjliggöra för uppförandet av ny räddningstjänst. Inom ramen för planarbetet ingår även kvarteren Tiden och Seklet med främsta syfte att se över byggrätter, in- och utfartsproblematik för befintliga verksamheter samt förekomst av servitut m.m. Planens genomförande innebär ett flertal fastighetsrättsliga åtgärder som beskrivs i planbeskrivningen.

Då berörd detaljplan till del inte följer den av översiktsplanen utpekade markanvändningen handläggs den med utökat förfarande.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 100

Protokoll plan- och miljönämnden, 2025-11-03, § 47

Tjänsteskrivelse 2025-10-20, Peter Malmbo

Plankarta, antagandehandling, upprättad oktober 2025

Planbeskrivning, antagandehandling, upprättad oktober 2025

Samrådsredogörelse, upprättad juli 2025

Granskningsutlåtande, upprättat oktober 2025

Kommunfullmäktiges beslut

Upprättade antagandehandlingar för Detaljplan för Kv. Klockslaget, Seklet m.fl. inom Vännäs tätort, Vännäs kommun, antas.

KF § 68

Dnr 2025/000228

4.3.2.2

Beslut om ansökan om övertagande av lagfart från förmodad herrelös fastighet- SMARAGDEN 1

Ärende

Fastigheten SMARAGDEN 1 är en villatomt invid korsningen Stenvägen/Kvartsvägen i Vännäs tätort. Hela Kv. Smaragden var under mitten av -90 talet föremål för en markanvisning. Företaget som idag äger lagfarten till fastigheten har en registrerad konkurs 2003-11-25. Marken är inte bebyggd.

Kommunen har velat se över fastighetsindelningen inom kvarteret då även efterfrågan på större tomter har ökat men inte kunnat genomföra det då det saknas motpart. Fastigheten bedöms vara en herrelös fastighet/sakna företrädare. Eftersom fastigheten bedöms sakna företrädare görs bedömningen att kommunen behöver gå vidare med att ansöka om expropriation, om kommunen önskar se marken bebyggas.

Enligt Expropriationslag (1972:719) 2 kap 1§, får expropriation ske för att ge en kommun möjlighet att förfoga över mark eller annat utrymme som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning. Expropriation för detta ändamål får avse endast mark eller annat utrymme inom kommunens eget område.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 101

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 88

Tjänsteskrivelse, Carola Nordlöf, 2025-10-17

Kommunfullmäktiges beslut

Vännäs kommun ansöker om expropriering för fastigheten SMARAGDEN 1. I ansökan ska kommunen, utöver sedvanliga uppgifter, även redogöra för nuvarande användning och de behov som föreligger inom området från kommunens sida.

KF § 69

Dnr 2025/000175

4.3.2.2

Beslut om ansökan om övertagande av lagfart från förmodad herrelös fastighet - VÄNNÄS 52:38

Ärende

Vid arbetet med ny detaljplan för Häradshövdingen 3, Vegaskolan, uppdagades det att en mindre del av gatumarken inom korsningen Köpmangatan/Kommendörsgatan inte ägs av kommunen, fastigheten VÄNNÄS 52:38.

Fastigheten är mest troligt en rest som blivit kvar vid en tidigare förändring av fastighetsindelningen och den lagfarna ägaren är ett oskiftat dödsbo. Utredning har visat att delägare i det dödsboet är ytterligare oskiftade dödsbon. Fastigheten bedöms därför vara en herrelös fastighet/sakna företrädare.

Berörd fastighet ligger inom planlagd gatumark. Om kommunen behöver bygga om, underhålla eller på annat sätt ändra i gaturummet på ett sådant sätt att fastigheten påverkas krävs fastighetsägarens medgivande innan en åtgärd kan påbörjas. Då fastigheten idag saknar företrädare kan medgivandet inte inhämtas och kommunen kan därför inte utföra åtgärder inom detta markområde.

Enligt Expropriationslag (1972:719) 2 kap 1§, får expropriation ske för att ge en kommun möjlighet att förfoga över mark eller annat utrymme som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning. Expropriation för detta ändamål får avse endast mark eller annat utrymme inom kommunens eget område.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 102

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 89

Tjänsteskrivelse, Carola Nordlöf, 2025-10-17

Kommunfullmäktiges beslut

Vännäs kommun ansöker om expropriering för fastigheten VÄNNÄS 52:38. I ansökan ska kommunen, utöver sedvanliga uppgifter, även redogöra för nuvarande användning och de behov som föreligger inom området från kommunens sida.

_____

KF § 70

Dnr 2025/000235

4.14.1

Utökning av verksamhetsområde VA - bostadsområdet Zodiaken i Vännäsby

Ärende

Ett verksamhetsområde för vatten och avlopp är ett geografiskt avgränsat område där VA-huvudmannen har en skyldighet att tillhandahålla vattentjänster. Verksamhetsområdet behöver kontinuerligt uppdateras i takt med att kommunen utvecklas och byggs ut.

Infrastrukturavdelningen föreslår utökning av det kommunala verksamhetsområdet för avlopp, dricksvatten och dagvatten till att omfatta det nya bostadsområdet 'Zodiaken' i Vännäsby.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 109

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 93

Tjänsteskrivelse 2025-10-23, Ola Andersson

Bilaga 1. Kartunderlag för utökat VO för vatten och avlopp

Bilaga 2. Fastighetsförteckning

Kommunfullmäktiges beslut

Verksamhetsområdet för dricksvatten, spillvatten och dagvatten utökas för fastigheterna Vattumannen 1, Vattumannen 2, Stenbocken 4 samt del av Vännäs 34:4.

_____

KF § 71

Dnr 2025/000256 1.2.7

Redovisning av nämndernas verksamhetsplaner för 2026

Ärende

Kommunfullmäktige beslutar om en rambudget för nämnderna, samt kan ge särskilda direktiv. Respektive nämnd beslutar sedan om detaljerad budget samt verksamhetsplan för sin nämnds verksamhet.

På kommunfullmäktiges sammanträde den 9 december 2025 redogör varje nämnd övergripande för sin verksamhetsplan för 2026. Redovisningen sker muntligt och görs av ordförande i nämnden. Kommunstyrelsen och vård- och omsorgsnämnden har beslutat om sina verksamhetsplaner och återredovisar dessa för fullmäktige.

Liljaskolans styrelse, barn- och utbildningsnämnden samt valnämnden har ännu inte beslutat om verksamhetsplan för 2026, dessa samt plan- och miljönämnden genomför sin återredovisning vid nästa sammanträde med fullmäktige.

Beslutsunderlag

Verksamhetsplan 2026 för kommunstyrelsen samt vård- och omsorgsnämnden

Kommunfullmäktiges beslut

Redovisning av verksamhetsplaner för kommunstyrelsen samt vård- och omsorgsnämnden läggs till handlingarna.

KF § 72

Dnr 2025/000232

1.4.2

Tillbyggnad av återvinningscentralen - tilläggsäskande i investeringsbudget 2026

Ärende

I investeringsbudgeten finns 1,5 miljoner kronor avsatta för tillbyggnad av befintliga byggnader på återvinningscentralen under 2026 - 2028. Den uppskattning av byggkostnaderna har visat sig vara för låga. Utifrån entreprenörens uppskattning av kostnaderna för nu planerad byggnation behöver investeringsbudgeten höjas med cirka 2 miljoner kronor till totalt 3,5 miljoner kronor. Avskrivningskostnaden för investeringen belastar avfallskollektivet och ska täckas av avfallstaxan.

Befintlig mottagning av farligt avfall uppfyller inte gällande arbetsmiljölagstiftning. Att inte genomföra dessa kan innebära risk för skyddsstopp, förelägganden från Arbetsmiljöverket och förelägganden från räddningstjänsten där akuta åtgärder behöver vidtas eller hanteringen av farligt avfall behöver stoppas.

Förvaltningen föreslår att medel flyttas från budget för "grönt kort ÅVC" som finns i investeringsbudget för 2025. Det finns dock inget beslut om att detta ska genomföras och om det genomförs beräknas kostnaden inte uppgå till 5 mkr.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 105

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 90

Tjänsteskrivelse 2025-10-28, Marie Jonsson

Förslag under sammanträdet

Anders Nilsson, C, föreslår att investeringsbudgeten utökas med 2 miljoner till detta projekt och att medel till projektet "grönt kort" får ligga orörda. De fem miljonerna som är avsatta för detta överförs i sin helhet till 2026. Dessutom föreslår han att ett tillägg görs om att utredning för att besluta om genomförande av ökad tillgänglighet (det så kallade "gröna kortet") tas fram under 2026.

Anna Frej, S, föreslår bifall till kommunstyrelsens förslag. Det så kallade gröna kortet behöver utredas och utifrån allt arbete som behöver göras för att kunna genomföra det krävs tid och detta kommer inte att kunna vara klart under 2026.

Jan Nilsson, M, föreslår bifall till kommunstyrelsens förslag.

Sandra Bingebo, KD, och Erik Fastevik, C, föreslår bifall till Anders Nilssons, C, förslag.

forts

Forts KF § 72

Ärendets behandling

Ordförande konstaterar att det finns två förslag om att utöka budgeten för tillbyggnad ÅVC men olika förslag på hur detta finansieras - kommunstyrelsens förslag om att ta 2 mkr från budget för "grönt kort" samt Anders Nilssons, C, med fleras, förslag om att utöka den totala investeringsbudgeten med 2 mkr. Kommunstyrelsen föreslår dessutom att de återstående 3 mkr för "grönt kort" överförs till 2027 års budget med Anders Nilssons, C, förslag innebär att alla 5 mkr överförs till 2026.

Dessutom finns ett tilläggsförslag från Anders Nilsson, C, med flera, om att utredning för att besluta om genomförande av ökad tillgänglighet (det så kallade "gröna kortet") tas fram under 2026.

Ordförande frågar kommunfullmäktige hur det ställer sig till förslaget och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

Därefter frågar ordförande kommunfullmäktige om tilläggsförslaget och finner att fullmäktige avslår det. Omröstning begärs om tilläggsförslaget. Ja innebär att bifalla tilläggsförslaget. Nej innebär att avslå tilläggsförslaget. Bifogad omröstningslista visar hur var och en av ledamöterna har röstat. Rösterna utfaller med 9 ja och 20 nej. Tilläggsförslaget avslås.

Kommunfullmäktiges beslut

Budgetramen för investeringsprojekt "Tillbyggnad ÅVC" ökas genom att 2 miljoner kronor från 2025 års budget för investeringsprojekt "Införande av grönt kort ÅVC" flyttas till 2026 och omfördelas till investeringsprojekt "Tillbyggnad ÅVC".

3 miljoner kronor från 2025 års budget för investeringsprojekt "Införande av grönt kort ÅVC" flyttas till 2027. Dessa medel avsätts för att kunna införa grönt kort om detta beslutas.

Reservation

Anders Nilsson, C, Matilda Lundberg, C, Erik Fastevik, C, Patricia Riselius, C, Ingmarie Lindqvist, C, Tommy Bingebo, C, Martin Hermansson, KD, Sandra Bingebo, KD, och Cecilia Palmborg, MP, reserverar sig mot beslutet att avslå Anders Nilssons, C, båda förslag.

Paragraf 72 Tillbyggnad av återvinningscentralen - tilläggsäskande i investeringsbudget 2026

Omröstning
nr. 1

Ja: Tilläggförslaget bifalls

Nej: Tilläggförslaget avslås

Ledamöter	Parti	Tjänstgörande ersättare	Parti	Ja	Nej	Avstår	Jäv
Lillemor Lundgren	S				X		
Tommy Bingebo	C			X			
Agneta Nilsson	M				X		
Anna Frej	S				X		
Per-Erik Lundmark	S				X		
Lena Carneland	S				X		
Johan Ågren	S				X		
Sofie Gustafsson	S	Berit Persson	S		X		
Leif Andersson	S				X		
Anton Pettersson	S				X		
Henric Jakobsson	S				X		
Anna Blomqvist	S	Olof Johnson	S		X		
Leif Högbom	S				X		
Jan Nilsson	M				X		
Gösta Eklund	M				X		
Ulla-Britt Andersson	M				X		
Christer Wirth	M	Maria Sundström	M		X		
Viktoria Lapinniemi	V				X		
Bengt-Erik Näslund	V				X		
Hanna Lindberg	V				X		
Anders Nilsson	C			X			
Matilda Lundberg	C			X			
Erik Fastevik	C			X			
Patricia Riselius	C			X			
Sofia Blomquist	C	Ingmarie Lindqvist	C	X			
Hans-Inge Smetana	KD	Martin Hermansson	KD	X			
Elisabeth Essebro	KD	Sandra Bingebo	KD	X			
Krister Andersson	MP	Cecilia Palmberg	MP	X			
Emma Lundkvist	SD				X		
			Summa	9	20	0	

KF § 73

Dnr 2025/000241

1.4.2

Vännäsbadet - Ändringar i budget för omklädningsrum - tilläggsäskande i investeringsbudget 2026

Ärende

Nya omklädningsrum på Vännäsbadet kommer bli dyrare än beslutad budget. Bolaget har samtidigt reviderat den långsiktiga totala utvecklingsplanen för Vännäsbadet och Campingområdet.

Kalkyl för nya omklädningsrum uppgår till 5,1 mkr från tidigare beräknat 3 mkr. Den totala investeringen för Bad & Camping, enligt bolagets utvecklingsplan, minskar dock med ca 2,4 mkr, från tidigare kommunicerade 20,85 mkr till 18,5 mkr. Hela utvecklingsplanen är dock inte beslutad ännu.

I investeringsbudget för 2026 har kommunen beslutat om 3 mkr för omklädningsrum.

Bolaget äskar om utökad budget för omklädningsrum till totalt 5,1 mkr med beaktande av det totala investeringsbehovet som minskar med 2,4 mkr.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 106

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 102

Tjänsteskrivelse Mattias Forsström, 2025-10-27

Kommunfullmäktiges beslut

Budgetramen för projektet "omklädningsrum på Vännäsbadet" utökas från 3 mkr till 5,1 mkr.

KF § 74

Dnr 2025/000234

4.15.2

Avfallstaxa 2026

Ärende

Kommunens avfallstaxa ska i sin helhet täcka kommunens kostnader för avfallsverksamheten.

Nya avtal, implementering av nytt verksamhetssystem för debitering, införande av fastighetsnära insamling (FNI), skötsel av behållare vid sopstationer, avgifter från borttransporter av avfall från ÅVC samt slamtömning innebär att delar av taxan för 2026 behöver höjas jämfört med innevarande år.

Förslaget till taxa innebär att grundavgifterna höjs med 20 %, viktavgift för matavfall med 15 % och slamtömning med 10 %.

Enligt plan ska ny taxa tas fram att gälla från 2026-10-01, när FNI påbörjas.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 108
Tjänsteskrivelse 2025-10-23, Inger Olofsson
Avfallstaxa 2026-01-01

Förslag under sammanträdet

Anders Nilsson, C, och Erik Fastevik, C, föreslår att avfallstaxan som gäller under 2025 fortsätter att gälla även under 2026 fram tills dess att nya taxa för FNI börjar gälla.

Anna Frej, S, föreslår bifall till kommunstyrelsens förslag om att anta ny taxa för 2026.

Ärendets behandling

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag från Anna Frej, S, om bifall till kommunstyrelsens förslag om att anta ny taxa för 2026 samt ett förslag från Anders Nilsson, C, om att bibehålla samma nivå som under innevarande år tills dess att ny taxa utifrån FNI börjar gälla.

Ordförande frågar kommunfullmäktige om förslagen och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

Kommunfullmäktiges beslut

Avfallstaxan antas att gälla från 2026-01-01.

Reservation

Anders Nilsson, C, Matilda Lundberg, C, Erik Fastevik, C, Patricia Riselius, C, Ingmarie Lindqvist, C, Tommy Bingebo, C, Martin Hermansson, KD, Sandra Bingebo, KD, reserverar sig mot beslutet att avslå Anders Nilssons, C, förslag.

KF § 75

Dnr 2023/000062 1.7.3

Information om partnerskapet med kommunen Slobozhanske i Ukraina

Ärende

På kommunfullmäktiges sammanträde den 9 december 2025 deltar biträdande kommunchef Henrik Åström för att redogöra för arbetet med Vännäs kommuns partnerkommun Slobozhanske i Ukraina. Han berättar att kommunen har kontakt med kommunledningen i Slobozhanske i stort sett varje vecka. Bland annat berättar han om de ryska attackerna mot flera ukrainska kraftverk den 7 november. Det innebar omfattande förstörelse av kraftverket i Slobozhanske som försörjer en stor del av området med el och värme. Så det har varit en tilltagande svår situation för våra vänner sen dess också med tanke på den stundande vintern.

Han läser även upp en lägesrapport som Ukrainas ledning har skrivits direkt till kommunfullmäktige:

"Nu fokuserar kommunens arbete på att förbereda inför vintern. Efter förstörelsen av vårt värmekraftverk ordnar vi med värmeförsörjning via mobila kraftverk. Vi har omfattande och längre strömavbrott och kraftverken drivs därför av generatorer.

Vi har varmt höstväder, vilket gör det möjligt att slutföra vägunderhåll i Slobozhanske. Situationen med strömavbrott gör det omöjligt att genomföra fullständig onlineundervisning i skolorna. Jag tycker så synd om barnen.

Vi hoppas att fredssamtalen kommer att leda till den efterlängttade freden. Jag hälsar till alla i kommunfullmäktige i Vännäs och tackar för stödet från er."

Rotary har gjort en julinsamling som drog in 11 000 kr. Utöver det bidrog de själva med 9 000 kr och har ordnat med julklappar till barn i utsatta familjer. Kommunen har stöttat detta genom arbetskraft från bland annat Returcentrum som har inhandlat och paketerat gåvorna som skickades förra veckan. Kommunen fick en önskelista som utöver leksaker även innehöll önskningar om vantar, mössor och filtar för att kunna hålla värmen. Flera företag i kommunen har skänkt fina mössor med mera som har förmedlats.

Vännäs och Slobozhanske har blivit godkända av Svenska institutet för ett demokratiprojekt. Det omfattar cirka 1 mkr och handlar om ett projekt kring unga och desinformation. Två gymnasielärare på Liljaskolan är projektledare och det innebär att unga från Vännäs och Slobozhanske kommer att träffas i projektet.

Kommunfullmäktiges beslut

Informationen läggs till handlingarna.

KF § 76

Dnr 2025/000238 3.10.1

Regler för bidrag till ideella föreningar (Bidragsreglemente 2025)

Ärende

Ett nytt bidragsreglemente har tagits fram för Vännäs kommun och tydliggör kommunens stöd till ideella föreningar. Reglementet beskriver regler, bidragsformer samt krav för att erhålla bidrag.

Syftet med bidragen är att stärka ett aktivt och inkluderande föreningsliv som bidrar till kommunens vision "Upplevelsenära Vännäs" och målen för 2026–2030.

Reglementet omfattar flera bidragsformer, såsom sammankomstbidrag, lokalbidrag och arrangemangsbidrag. Bidrag till studieförbund omfattas inte av detta reglemente.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 110

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 96

Tjänsteskrivelse Peter Lundström, 2025-10-23

Förslag till bidragsreglemente

Kommunfullmäktiges beslut

Nytt bidragsreglemente antas att gälla från och med 1 januari 2026. I och med det upphör det nuvarande reglementet.

KF § 77

Dnr 2025/000157

1.1.4

Redovisning av partistöd erhållet 2024 samt utbetalning för 2025

Ärende

Kommuner och landsting har möjlighet att ge partistöd till partier i sitt fullmäktige med syfte att stärka partiets roll i den lokala demokratin. Senast vid juni månads utgång ska redovisning av hur partistödet för föregående år använts göras. Partier som inte lämnar in redovisning i tid har inte rätt att få partistöd för innevarande år. Partistöd utbetalas enligt fastställt reglemente och ges endast till de partier som har minst en fastställd ledamot i kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige ska besluta om redovisning och granskningsrapport för respektive parti visar att partistödet har använts för att stärka den lokala demokratin under perioden 1 januari - 31 december och om stöd kan utbetalas för innevarande år. Redovisning behandlas löpande av kommunfullmäktige allt eftersom partierna lämnar in dem. Samtliga partier i kommunfullmäktige förutom Centerpartiet har fått sina redovisningar behandlade vid tidigare sammanträden.

Centerpartiet har lämnat in sin redovisning den 16 oktober 2025. Dessutom visar redovisningen att de delvis har använt stödet till annat än vad som framgår i reglementet. Kommunstyrelseförvaltningen föreslår att Centerpartiet inte ska få partistöd utbetalt under 2025 i enlighet med punkt 6 i reglementet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, Karolina Johansson, 2025-11-13

Redovisning av partistöd, Centerpartiet, 2025-10-16

Reglemente Partistöd Vännäs kommun, antaget KF 2014-04-28 § 47

Kommunfullmäktiges beslut

Centerpartiets redovisning av partistöd utbetalt 2024 godkänns inte. Redovisningen är inte inkommen senast 30 juni och partistöd för innevarande år kan därmed inte utbetalas enligt reglemente för partistöd.

2026 års partistöd utbetalas i början av 2026. Redovisning av detta sker under 2027, på samma sätt som för övriga partier.

KF § 78

Dnr 2025/000247

1.3.1

Revidering av riktlinjer för konstnärlig utsmyckning

Ärende

Vännäs kommuns riktlinjer för konstnärlig utsmyckning fastställdes av kommunfullmäktige 2014-02-24 och behöver nu revideras då det bland annat råder otydlighet kring hantering och beräkning av anslaget.

Ansvar för konstnärlig utsmyckning ligger inom barn- och utbildningsnämnden som har tagit fram förslag på nya riktlinjer.

Nämnden behandlade ärendet den 10 november 2025 och föreslår att fullmäktige antar de föreslagna riktlinjerna.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 112

Protokoll barn- och utbildningsnämnden 2025-11-10, § 70

Tjänsteskrivelse 2025-11-10, Tomas Åström

Förslag till riktlinjer

Protokoll KF 2014-02-24 §17

Förslag under sammanträdet

Anders Nilsson, C, föreslår att en ändring görs under punkt 4 om särskilda fall, att det tas bort att undantag bara kan bli lägre så att lydelsen ändras från:

"I särskilda fall kan undantag göras från ovanstående förutsättningar.

Undantag kan bara bli lägre, men som lägst 2 prisbasbelopp (ca 120 tkr 2025)." till

"I särskilda fall kan undantag göras från ovanstående förutsättningar, lägsta summa får inte understiga 2 prisbasbelopp (ca 120 tkr 2025)."

Ärendets behandling

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag från kommunstyrelsen om att anta riktlinjerna samt ett ändringsförslag från Anders Nilsson, C, om att det i punkten om att det i särskilda fall kan göras undantag, så tas delen om att undantag bara kan bli lägre, bort.

Ordförande frågar kommunfullmäktige om förslagen och finner att fullmäktige antar riktlinjerna med Anders Nilssons, C, föreslagna ändring.

Kommunfullmäktiges beslut

De reviderade riktlinjerna för konstnärlig utsmyckning i kommunala byggnader fastställs med den föreslagna ändringen. I samband med detta upphör tidigare riktlinjer.

KF § 79

Dnr 2025/000225

2.5-5

Revidering av borgensavgift för Vännäs Fastigheter AB från 2026

Ärende

Kommuninvest är en medlemsförening för kommuner och regioner där dess kreditmarknadsbolag erbjuder konkurrenskraftiga och hållbara finansieringslösningar.

Sedan starten av Vännäs fastigheter AB som koncernbolag har bolaget nyttjat lånefinansiering via Kommuninvest. För att få låna från Kommuninvest som kommunägt bolag krävs en borgensavgift. Borgensavgiften ska spegla den merkostnad som bolagen skulle möta om bolaget finansierade lånen via andra kreditmarknadsbolag.

Tidigare har en borgensavgift om 0,3 procent beslutats och använts. Den nivån på borgensavgift är ett vanligt antagande bland många kommuner. Däremot behöver storleken på borgensavgiften prövas från tid till annan. Storleken på borgensavgiften ska kunna förklaras och vara marknadsmässigt prissatt. Genom att det numera finns ett större antal kreditmarknadsbolag och så kallade private credit-bolag har ränteskillnaden mellan Kommuninvest och dessa minskat. Detta gäller framför allt för kortare löptider.

I föreliggande tjänsteskrivelse redovisas en beräkning av den ränteskillnad på 0,2 procent som var aktuell den 1 september 2025 mellan Kommuninvest och S&P bolagsindex. Vid en jämförelse med närliggande kommuner använder även Vindelns och Nordmalings kommun en borgensavgift på 0,2 procent.

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår därför att borgensavgiften sänks till 0,2 procent från den 1 januari 2026.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 113

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 98

Tjänsteskrivelse 2025-10-14, Henrik Olofsson

Kommunfullmäktiges beslut

Borgensavgiften för Vännäs Fastigheter AB fastslås till 0,2 procent från och med den 1 januari 2026.

_____

KF § 80

Dnr 2025/000240 1.4.2

Matchanläggning Vegaskolan - Justerad investeringsbudget

Ärende

Programhandlingen för innehållet i matcharenan på Vegaskolan är fastställd tillsammans med verksamheten och föreningslivet som ska nyttja byggnadens ytor.

Den totala investeringen för matcharenan kommer överstiga den budget som presenterades för kommunfullmäktige under hösten 2023. Det beror på flera förändringar: den totala ytan har ökat för att möta behovet av nyttjarna, byggkostnader har ökat mer än tidigare beräknat och markanläggningar och fasta inventarier saknades helt i den tidigare budgeten. Fastighetstjänster i Vännäs AB, FTAB, har erhållit tidiga kalkyler som visar att entreprenadkostnaden för byggnaden kan uppgå till ca 85 mkr. Utöver entreprenadkostnaden innehåller projektet en hög andel byggherrekostnader, bland annat för rivning av två befintliga byggnader samt omfattande åtgärder i markanläggningar på skolgården, som inte kostnadsmissigt ska blandas ihop med entreprenaden för byggnaden. Byggherrekostnader beräknas uppgå till ca 25 mkr.

För att belysa måttet av osäkerhet i kalkylen bedöms total projektkostnad uppgå till mellan 90 och 110 mkr. FTAB föreslår att fullmäktige beslutar om den högre nivån för budget med hänvisning till osäkerheten samt tidsbesparingen att inte behöva revidera budget ytterligare.

Kommunstyrelsens arbetsutskott behandlade ärendet den 4 november 2025 men lämnade inget förslag till kommunstyrelsen. Barn- och utbildningsnämnden behandlade ärendet den 10 november 2025 och beslutade att de fortsatt vill att byggnation ska ske men att de vill ha en tillfällig utökning av budget för de ökade driftskostnaderna som denna ökning medför för att hinna ställa om verksamheten.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunstyrelsen 2024-11-18, § 116

Tjänsteskrivelse låneutrymme, Henrik Olofsson, 2025-11-12

Protokoll barn- och utbildningsnämnden, 2025-11-10, § 67

Protokoll kommunstyrelsens arbetsutskott 2025-11-04, § 103

Tjänsteskrivelse Mattias Forsström, FTAB, 2025-11-03

Förslag under sammanträdet

Anna Frej, S, Jan Nilsson, M, Hanna Lindberg, V, Emma Lundqvist, SD, Bengt-Erik Näslund, V, och Viktoria Lapinniemi, V, föreslår bifall till kommunstyrelsens förslag om att utöka budgeten för matchanläggningen på Vegaskolan.

Anders Nilsson, C, begär ajournering som genomförs.

forts

Forts KF § 80

Anders Nilsson, C, Sandra Bingebo, KD, och Cecilia Palmberg, MP, föreslår bifall till kommunstyrelsens förslag samt att ett tillägg görs om att kommunstyrelsen ska utreda vilka konsekvenser den ökade driftkostnaden får för barn- och utbildningsnämnden.

Ärendets behandling

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag om att bifalla kommunstyrelsens förslag om att utöka budgeten samt ett tilläggsförslag från Anders Nilsson, C, med flera om vilka konsekvenser den utökade driftkostnaden får för barn- och utbildningsnämnden.

Ordförande frågar kommunfullmäktige om förslagen och finner att fullmäktige bifaller kommunstyrelsens förslag samt Anders Nilssons, C, tilläggsförslag.

Kommunfullmäktiges beslut

Budgeten för matchanläggning Vegaskolan ändras till totalt 110 mkr. Budgeten för byggnadens entreprenadkostnad uppgår till 85 mkr. Budget för byggherrekostnader uppgår till 25 mkr och innefattar bland annat projektering, rivning, ombyggnation av skolgård samt inventarier.

Finansiering av detta sker genom att utöka investeringsbudgeten med summan motsvarande ökningen.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att utreda vilka konsekvenser den ökade driftkostnaden får för barn- och utbildningsnämnden.

KF § 81

Dnr 2025/000150

1.2.5

Val av ersättare i vård- och omsorgsnämnden efter Micaela Fahlgård, V

Ärende

Micaela Fahlgård, V, har den 12 maj 2025 kommit in med en avsägelse av samtliga sina uppdrag för Vännäs kommun. Hon har uppdrag som ersättare i vård- och omsorgsnämnden. Kommunfullmäktige beviljade hennes avsägelse den 10 juni 2025 men lämnade platsen som ersättare vakant.

Kommunfullmäktige ska välja ny ersättare i vård- och omsorgsnämnden.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunfullmäktige, 2025-06-10, § 38

Avsägelse Micaela Fahlgård, V, 2025-05-12

Kommunfullmäktiges beslut

Hanna Lindberg, V, väljs som ersättare i vård- och omsorgsnämnden.

KF § 82

Dnr 2025/000211

1.2.5

Val av ersättare i plan- och miljönämnden efter Stig Hörnqvist, S

Ärende

Stig Hörnqvist, S, har den 22 september 2025 kommit in med en avsägelse av samtliga sina uppdrag. Han har uppdrag som ersättare i plan- och miljönämnden.

Kommunfullmäktige beviljade hans avsägelse den 14 oktober 2025 men lämnade platsen som ersättare vakant.

Kommunfullmäktige ska välja ny ersättare i plan- och miljönämnden.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunfullmäktige, 2025-10-14, § 60

Avsägelse, Stig Hörnqvist, S, 2025-09-22

Kommunfullmäktiges beslut

Eilert Emilsson, S, väljs som ersättare i plan- och miljönämnden.

KF § 83

Dnr 2025/000231

1.2.5

Jörgen Nilsson, S, - Avsägelse av uppdrag

Ärende

Jörgen Nilsson, S, har kommit in med en avsägelse av sitt uppdrag som ersättare i barn- och utbildningsnämnden.

Kommunfullmäktige ska bevilja avsägelse, och om så sker, välja ny förtroendevald för uppdraget.

Beslutsunderlag

Avsägelse, Jörgen Nilsson, S, 2025-10-27

Kommunfullmäktiges beslut

Jörgen Nilssons, S, avsägelse av uppdraget som ersättare i barn- och utbildningsnämnden beviljas.

Platsen som ny ersättare i barn- och utbildningsnämnden lämnas vakant för tillfället.

KF § 84

Dnr 2025/000257 1.2.5

Krister Andersson, MP - avsägelse av uppdrag

Ärende

Krister Andersson, MP, har kommit in med en avsägelse av sitt uppdrag som ersättare i kommunstyrelsen.

Kommunfullmäktige ska bevilja avsägelser, och om så sker, välja ny förtroendevald för uppdraget. Enligt kommunstyrelsens reglemente har alla partier som har mandat i kommunfullmäktige men inte har plats i kommunstyrelsen utifrån valresultat eller teknisk samverkan rätt till en insynsplats i form av en ersättare. Miljöpartiet har en sådan insynsplats. Utifrån detta bör inte förtroendevald från annat parti än Miljöpartiet kunna väljas efter Krister Andersson, MP.

Beslutsunderlag

Avsägelse Krister Andersson, MP, 2025-11-13

Kommunfullmäktiges beslut

Krister Anderssons, MP avsägelse av uppdraget som ersättare i kommunstyrelsen beviljas.

Eva Willebrand, MP, väljs som ny ersättare på insynsplats i kommunstyrelsen.

KF § 85

Dnr 2025/000253

1.2.6.1

Motion från Ingmarie Lindqvist, C, om klarspråk i kommunens verksamheter - NYTT

Ärende

Ingmarie Lindqvist, C, har den 13 november 2025 lämnat in en motion om klarspråk i kommunens verksamheter.

Kommunfullmäktige ska besluta om motionen får väckas och i sådana fall, vilken nämnd som ska utreda den innan den slutgiltigt avgörs i fullmäktige.

Beslutsunderlag

Motion, Ingmarie Lindqvist, C, 2025-11-13

Kommunfullmäktiges beslut

Motionen väcks och remitteras till kommunstyrelsen.

KF § 86

Dnr 2025/000002

1.2.7

Redovisning av meddelanden 2025

Ärende

På kommunfullmäktiges sammanträde den 8 december 2025 redovisas aktuella meddelanden.

Meddelanden

Protokoll Umeåregionens överförmyndarnämnd - verksamhetsplan och budget 2026, internkontrollplan och riskanalys 2026

Protokoll ITK-nämnden - verksamhetsplan och budget 2026, internkontrollplan och riskanalys 2026

Protokoll ITK-nämnden 2025-11-10

Kommunfullmäktiges beslut

Redovisningen av meddelanden läggs till handlingarna.

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 32 pages before this page

Dokumentet inneholder 32 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 32 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 32 sider før denne side

Detta dokument innehåller 32 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende